

ONNI-hankkeessa luodaan ratkaisuja oppilaitosturvallisuuden kehittämiseen

10.1.2023 Julia Kokki, Eila Lindfors, Emilia Luukka, Matti Waitinen, Brita Somerkoski ja Tuomo Myllö

Viime aikoina uutisoinnissa on noussut esiin oppilaitosten levottomuus. Erilaiset väärinkäytökset, häirintä ja väkivaltatapaukset kielivät nuorten pahoinvoinnista. Menneet pandemiavuodet ja tämänhetkinen maailmantilanne ovat lisänneet turvattomuuden tunnetta. Näinä aikoina on erityisen tärkeää, että jokainen lapsi ja nuori voi kouluun mennessään kokea olevansa turvassa. Tällä saralla oppilaitosturvallisuuden kokonaisvaltainen kehittäminen nousee avainasemaan.

Turun yliopiston ONNI on turvallinen koulu -hanke on oppilaitosturvallisuuden tutkimus- ja kehittämishanke. Se on osa Sanna Marinin hallituksen toimenpideohjelmaa, jonka tavoitteena on ehkäistä kiusaamista, väkivaltaa ja häirintää varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja oppilaitoksissa. ONNI-hankkeen perustehtävä on tarjota tutkimusperustaisia, käytännöllisiä ja valtakunnallisesti sovellettavia ratkaisuja perusopetuksen koulujen ja oppimisyhteisöjen turvallisuuden ja turvallisuuskulttuurin arvioimiseksi, ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi.

ONNI-hanke on ensimmäinen laaja oppilaitosturvallisuuteen keskittyvä hanke Suomessa. Hankkeen on rahoittanut opetus- ja kulttuuriministeriö. ONNI-hankkeen suunnittelu ja toteuttaminen perustuu tutkimustietoon ja asiantuntijuuteen, jota on kehitetty aiemmissa hankkeissa. Hankkeessa toteutettujen kehittämistoimenpiteiden vaikuttavuutta arvioidaan, ja tuloksista julkaistaan vertaisarvioitua tutkimusta.

ONNI-hankkeessa on mukana yhteensä 20 koulua, joista 15 on pilottikouluja ja viisi verrokkikouluja. Osallistuminen on kouluille ilmaista, ja hankekoulut on valittu tutkimukseen harkinnanvaraisella otannalla mahdollisimman monipuolisen kokonaiskuvan aikaansaamiseksi. Hankkeessa on mukana maalaiskouluja, kaupunkikouluja ja taajamakouluja, ja toimintaympäristöjen lisäksi koulujen koot vaihtelevat. Mukana on ylä- ja alakouluja sekä yhtenäiskouluja. Kaksi hankekouluista on ruotsinkielisiä.

Toiminta pilottikouluissa

Oppilaitokset ovat Suomessa lähtökohtaisesti turvallisia. Toisinaan kaikenlaista kuitenkin sattuu ja tapahtuu. Erilaiset läheltä piti -tilanteet, onnettomuudet, tapaturmat, kiusaaminen ja häirintä sekä vahingon- ja väkivallanteot näkyvät koulujen arjessa. Näihin tilanteisiin ennalta varautuminen ja riskien kartoitus sujuvoittavat koulujen toimintaa ja vahvistavat turvallisuuskulttuuria.

Pilottikouluissa toiminta on käynnistynyt kevään 2022 aikana toteutetuilla alkumittauksilla, joiden tilannetta verrataan hankkeen loppuksi toteutettaviin loppumittauksiin. Mittaukset suoritetaan koulukohtaisen turvallisuuden tilannekuvan muodostamiseksi. Omatoimisen varautumisen auditoinnissa eli OVA:ssa ulkopuolinen auditoija tarkastelee koulun toimintaa, asiakirjoja, käytössä olevia tiloja sekä rakenteellisia ja teknisiä ratkaisuja turvallisuuteen liittyen. OVA:n avulla kyetään tunnistamaan toiminnassa olevia puutteita ja kehityskohteita.

Osana turvallisuuden kehittämistoimintaa koulut laativat yhteistyössä hankkeen asiantuntijan kanssa turvallisuuden kehittämissuunnitelman. Pilottikouluille on nimetty hankkeesta koulukohtainen mentori, joka opastaa kehittämistyössä, turvallisuustyön suunnittelussa ja hankkeen etenemiseen sekä koulujen toimintaan liittyvissä kysymyksissä. Mentori on koulujen hyödynnettävissä koko hankkeen ajan, ja koulut sopivat mentorin kanssa myös täydennyskoulutuksen järjestämisestä.

Turvallisuuskulttuuria voidaan kehittää turvallisuusosaamisen lisäämisellä. Opettaja- ja rehtorikoulutuksien opetussuunnitelmiin ei yleisesti kuulu oppilaitosturvallisuuteen liittyviä sisältöjä pois lukien joidenkin

oppiaineiden ainedidaktiset sisällöt (käsityö, terveystieto, liikunta, fysiikka ja kemia). Turvallisuusosaamisen lisäämiseksi ONNI-hanke järjestääkin hankekouluille täydennyskoulutusta. Hankkeen Turvallisuusosaamisen noutopöytä tarjoaa pilottikoulujen rehtoreille ja turvatiimeille koulutuspaketteja oppilaitoksen turvallisuusjohtamisesta ja riskienhallinnasta sekä työkaluja oppilaitoksen turvallisuuskulttuurin kehittämiseen.

Koulujen koko henkilökunnalle Turvallisuusosaamisen noutopöydässä on valittavana monipuolinen kattaus turvallisuuskoulutuksia epäasialliseen käytökseen, seksuaaliseen häirintään ja kiusaamiseen puuttumisesta aina erilaisten toiminnallisten turvallisuuskoulutusten toteuttamiseen. Turvallisuuskävely, AVEKKI- sekä alkusammutus- ja hätäensiapukoulutus ovat koulujen suoritettavissa itse laatimiensa kehittämissuunnitelmien mukaisesti. Yhteensä yhteissuunnitteluajoina toteutettaviksi tarkoitettuja erilaisia koulutuksia on tarjolla 17 kappaletta. Koulutukset ja muu kehittämistoiminta jatkuvat kouluissa kevätlukukauden 2023 ajan.